

Михайло Вербицький і його сучасники

Михайло Вербицький

О ПІНЮ МУЗИКАЛЬНОМ

Не лучилось мені до нині в письмах наших руских читати дещо о пінію музикальнім, – а знаю, же такое в народі существуете, же суть у нас сочиненія чисто музикальній і же суть заведенія, постановленія для обнародованія пінія музикального, так церковного, як і мирского. Не требую доказовати, же пініе вообще ест нам русинам природне, бо на тільки же ест воно при Богослуженіі доконьче потребним, но і мирскіі пісни в кругах всякого сана так часто употребляются, же без них нема і забави. Наміреніе мое ест, ту тільки о пінію чисто-музикальнім згадку учинити, а особенно о заведенію музикальнім в Перемишли дещо написати.

Существує в Перемишли при нашій престольній гр. к. церкви заведеніє півческо-музикальное, зложеноє і фондом обдареноє через бл[аженой] п[ам'яти] его превос[ходительство] єпископа Йоана Снігурского¹. Перед роком 1827 не существовало в реченній церкви престольній пініе музикальное і здаєсь, же такого не бивало, а то не тільки в Перемишли, але навіть і в престольнім граді Львові і нігде, бо в кожній церкви навіть в митрополитальній бив обичай, же дяки своїм способом без всяких відомостей музикальних, так тільки, як нині в церквах сельских і мало-городских дієся, при Богослуженіі співали.

Перву мисль до заведенія пінія музикального на містце дяківського повзяв в Перемишли знаний нам добре бл[аженой] п[ам'яти] Йосиф Лівіцкій², іздатель граматики руской, бивший тогда капелян его прев[осходительства] єпископа Йоана Снігурского. Аби тую мисль осуществити, обявив ю Лівіцкій его превосходительству, которий на заведеніє сейчас согласився і реченому капеляну повелів, даби записав ноти музикальній із Петрограда, поглядав якого учителя і перву пробу того пінія з домашніми своєї палати зділав. Неутомимий в труді Й. Лівіцкій не залишив ні хвилі, но получивши із Петрограда записані ноти, сейчас глядав учителя; але ту показалось, же в Перемишли ніт человека здібного до обучения в музикальнім пініі, – тільки єдин старик (імени не тямлю³) стративший голос, держаний при костелі катедральнім обр[яду] лат[инського], бив о тільки здібний, же здужав при скрипках відданих єму півців хоть яко тако поучати. Лівіцкій, не хотівший відволоки, прияв старика на учителя, а віддавши єму на науку четирьох домовників палати єпископскої, тішився, же основав початок школи півческо-музикальной, – в надєжді, же з часом знайдєся умственній учитель, которий приобрвіши хоть малое приготованє, возмєся кріпкими силами до діла, і тим способом стане хоть колись школа пінія музикального, до которой приступит молодіж учащаяся в школах ліцеум перемиского, обдарена голосами і талантами, – же потім розширится тоє пініе в розличній сторони, а на кінец і в цілім народі рускім.

¹ Йдеться про Дяко-учительський інститут, заснований перемиським єп. Михайлом Левицьким 1817 року.

² Йдеться про Йосифа Левицького.

³ Мова, мабуть, мова про Вікентія Курянського.

Катедрa св. Йоана Хрестителя в Перемишлі, на хорах якого хлопчиком співав М. Вербицький; гравюра невідомого автора сер. XIX ст.

Старик учитель ходив щоденне з скрипками до палати єпископской і поучав відданих йому півців, і лучилось, же между ними один, іменем Яків Неронович⁴, бивший тогда слушатель любомудрія на лицеем перемискім, обдарений від природи добрим голосом і талантом музикальним, – борзо поняв, що то єст пініе музикальное, і чого до него потреба, а почувствовавши себе уже в короткім часі здібним до провадження тогоже, почав яко імпровізований директор з прочими півцями в церкви престольній гр. к. в Перемишли в неділі і свята при Богослуженію на хорі співати.

Била то перва проба пінія музикального на Руси Галицкій, било то вправді пініе не огладженое і много очищенія требующое; но яко новорожденное дитя взрастало, кріпилось і ожидало лучших времен, більших сил і дільнійшого управителя. Били і розличні мнінія, чи тоє дитя годовати, чи в юности убити; но кріпкий характер Йосифа Лівичкого побідив мнініе послідних: «няй ся (тоє пініе) витирає, а з часом витресь і чистое буде».

Долучив Й. Лівичкій до хору більше домовників, обитающих в палаті его прев[осходительства] єпископа; но однако не споро наука вмагалась, бо такой умственного учителя і директора знающего генерал-басс не било ні в Перемишли ні в окресности. Аж вкінці второго року, по заведенію той школи півческо-музикальной,

⁴ Яків Неронович (1801–1901) – священик (висвятився 1842 р.), диригент і викладач Дяко-учительського інституту в Перемишлі.

явився в Перемишлі Алойсій Нанке⁵, получивши науки в Берні⁶ і Відні, обдарений великим талантом музикальним, знаючий генерал-басс і всесторонно освічений. Лучилось, же речений А. Нанке мав здатність дати в Перемишлі доказ своїх музикальних талантів; отож не залишив Й. Лівіцкій скоро пізнати его, представити ему, же существует там школа руска півчесько-музикальна в палаті єпископській – і до прийняття обов'язку учителя і директора тої школи завізвати. А. Нанке прийняв надаваний ему обов'язок, і скоро укінчив Й. Лівіцкій згоду взглядом річної плати (400 р. м. к.) за уділяне науки в реченій школі і дирекцію на хорі. Єго прев[осходительство] єпископ Снігурській, вспираючий всяке заведеніє стремлющє до освічення народа свого, хотящий і тую отрасль освічення воздвигнути і обнародувати, скоро рішився до прийняття обов'язку плачення ремунації Алойзію Нанке за уділяне науки в реченій школі і дирекцію на хорі. А. Нанке, прийнявши реченіє обов'язку на себе, взявся кріпкими силами до діла, оглядив скоро приготованє стариком учителем і Яковом Нероновичем пініє музикальнє, дїбрав до бивших півців за посередством Й. Лівіцкого із ліцеум найздібнійшу молодеж до своєї школи і хору, і в короткім часі, *sicut deus ex machina*⁷, поставив хор так чистий, же більше і желати не було возможно. Кто ж з живущих тогда в Перемишлі і любящих музику не вспомяне і нині радостно о тім пінію? Было воно в повні цвіту свого і далеко подібного ему не було.

Щастє хотїло, же три обстоятельство допомогли, аби тоє пініє на так високім степені стануло, – а тіє сут: 1) Получила школа записаніє Йосифом Лівіцким ноти із Петрограда, сочиненіє Д. Бортнянским в стилі клясичнім; бо Д. Бортнянській, як то каждый правдиво учений музик осудит, єст у русинів тим, чим єст в Западній Европі Мозарт, Гайдєн і пр[очіє]. 2) Держав дирекцію хору глибоко учений музик Алойсій Нанке, которий скоро зрозумїв духа піній руских, написаних Д. Бортнянским і свої творенія музикальніє в тім духу писав і учив. 3) Ученики-півці одареніє били від природи рідко существующими краснорозвучними голосами, между которими особливо сопрано-пївец Йоан Хрисостом Сїнькевич, альто-пївец Матей Пїньковській і теноре-півці Григорій Чижевїч і Спиридїон Алексєвич так красними і чистими голосами одареніє били, же вигляданіє півці при операх могли би щастливими бити, если би їх природа такими голосами одарила.

При тих обстоятельствах розвивалося пініє музикальнє на великий розмір: вписалося до школи музикальної много лиц із молодежи учащойся, призначено щоденне певну годину до науки, одних поучано в началі півчїм, а з старшими роблено проби поєдиноких сочиненіє музикальних і незадовго оказалось, же Алойсій Нанке сам не бив в состоянїю всім потребам школи і хору зараджати, отож подумано о вторім учителю, которий би начало музики учив і поєдиноких півців до общих проб музикальних приготавливав. Предложено тую потребу его прев[осходительству] єпископу Йоану Снігурскому, которий сей проект охочо прийняв і до оплати второго учителя (200 р. м. к.) рішився. На тієй підставі спроваджений зїстав з Берна

⁵ Алоїз Нанке (1790–1835) – чеський композитор та диригент, член австрійського Музичного товариства.

⁶ Йдеться про місто Брно в Чехії.

⁷ Ніби з нічого (лат.).

Вінкентій Серсави⁸, бассо-півец, від природи дуже краснозвучним голосом одарений і в музиці во обще добре обучений. Тим способом станули в школі півческо-музикальній в Перемишли два учителі, которі розділивши между собою обязанности, так ся рішили, же В. Серсави учив начало і приготвлення, а А. Нанке укінчав діло.

В р. 1830 осягнула школа півческо-музикальня і хор в церкві престольній гр. к. в Перемишли пункт кульмінаційний, бо школа сталась консерваторіум в малі, а хор рівнявся добрій опері, – і оказалось, же существует в Европі кромі трьох характером розличаючихся категорій музики, т. є. німецькой, італіянської і французської, також і четверта характеристична категорія: руска.

Й. Ливицькій спровадив численні сочиненія музикальній іменованих і не іменованих издателей, в стилу церковнім писаній, і основав при школі малу музикальну бібліотеку, котору Алойсій Нанке своїми і чужими сочиненіями значительно побільшив. Не ограничилась речена школа тільки на пініе церковное, но заведено в ній і мирское і то не лиш руское, но і італіянское і німецькое розличних издателей, співано також терцети, квартети, секстети і хори ісключно мужескими голосами, которих при розличних обстоятельствах употребляно.

Виділось, же реченое заведеніе півческо-музикальное на твердім камені заложено било; бо, хотя Алойсій Нанке, первый учитель, потім недугом сложений, відклонився від дирекції хору, однакож тая страта не видалась дуже значительна, бо Вінкентій Серсави, второй учитель, обнявши дирекцію хору, не допускав хиленія і школу достойно провадив. Докіль Й. Ливицькій в школі і хорі надзиравав, ішло все в порядку: наука шкільна і проби музикальній відбивалися порядочно в определених годинах і число півців побільшалось; но по відшествію его на приход в Шклі⁹ осталося діло, але ревність схолодніла, бо не стало принуки. Від того часу зачалися перемінати півці, одні відходили по званію своєму то до Львова, то до інших городів на студія, а на їх містци вступали новіі.

Его прев[осходительство] епископ Йоан Снігурскій не перестав на тим, аби пініе музикальное лиш в церкві престольній существовало; но обмислив спосіб, аби воно в дієцезії по городах і селах розширилось, що тим зділав, же купив село дідичное Новосілки під Кальваріев і призначив доходи із него на воспитаніе 24 молодців, которіі способитися мают до сану учительского і дяківского, і кромі того, що до їх званія потребним ест, также і музикального пінія через 2 роки учитися довжни, аби укінчивши дворічний курс, могли на определених ім посадах учительских, в школах тривіальних і приходских молодеж посіщающую школи разом і пінію музикальнім обучати, як то подібно віддавна в Чехах дієся, відкіль много музикальних людей по цілім світі розшедшихся здібати можна.

Село купленое Новосілки під Кальваріев надав его превосходительство епископ Йоан Снігурскій з више реченим обовязком року 1841 високопреподобній капітулі гр. к. перемискій, а грамоту на пергамені писану в книгах ц[ісарско] к[оролівскій] табулі краєвій во Львові інтабуловати повелів. Отож существует заведеніе півческо-

⁸ Вінкентій Серсавій (Zrzavý, 1802, Брно – 1853, Перемишль) – чеський композитор, диригент і педагог.

⁹ Й. Ливицький перейшов на парохію до Шкла 1832 р.

музикальне при церкві престольній гр. к. в Перемишлі, призначене до того, аби в народі рускім пініе музикальне розкоренити. Красне воістину заведеніє, но видко, же еше не на часі, бо до нині не вийшов із него жаден питомец, которий би в музикальнім пінію науки уділяти здібний бив, - і коли тоє наступит, годі предвидіти. Первим учителем музикального пінія в реченім заведенію бив Вінкентій Серсави, директор хору, плачений із особенного фонду, єго превосходительством епископом Йоаном Снігурским в тестаменті легованого. По смерти того ж учителя спроваджен зістав з Чехії на учителя музикального пінія і директора хору г[осподин] Людвік Седляк¹⁰, під которого правленієм в заведенію півческо-учительським жаден питомец нічого не научився, а хор так підупав, же з давного ані тінь не осталась!

На кінець довжно і тоє ізвіститися, о сила через речене заведеніє пініе музикальне в народі рускім в Галичині розпространилося; бо із школи Алойсія Нанкого вийшли не тільки такіі лица, которіі здібніі сут науку музикального пінія уділяти, но і такіі, которіі чисто-музикальній сочиненія писали і пишут. Перва отрасль музикального пінія повстала в бурсі Інститута Ставропігійского во Львові, занесена там Яковом Нероновичем із школи перемиской; но тая до нині не зацвіла в повні, з чого оказуєсь, же правдивого замилованя недостає. Вторая отрасль того ж пінія явилася в Чернівцях в року 1835, занесена там Йоаном Хрисостомом Сінькевичем, бившим учеником і краснопівцем школи перемиской. Тая отрасль скоро і красно зацвіла, но по отшествію основателя згасла. Третя отрасль того ж пінія, зацеплена Иосифом Лівичким з Болшова¹¹, зачала від року 1835 красно процвітати в сіменищи гр. к. во Львові¹². Найревнішим управителем єй бив І. Хр. Сінькевич, питомец того ж сіменища. Тая отрасль до нині красно і повно процвітає і ограничилася на мужескіі голоси. Тая, здеєсь, не згасне, бо цвіте через замиловане. Четверта отрасль того пінія явилася в Самборі, зацепив ю там І. Скобельській катехит, і тая красно цвіте. Більше дасть Бог!

М. Вербицькій. О пїніи музикальномь // *Галичанинъ*: Літературний зборник, кн. I, вип. II. Львів 1863, с. 136–141; передрук: *Дух і ревність: Владика Снігурський та інші перемишляни* / упоряд. Володимир Пилипович, наук. ред. Олег Павлишин [=«Перемиська бібліотека» Перемиського відділу Об'єднання українців у Польщі, т. II]. Перемишль – Львів 2002, с. 401–407.

До друку приготував і примітки спорядив *Володимир Пилипович*

¹⁰ Людвіг Седляк (?–1887) – чеський композитор і диригент, життя якого з 1854 р. було пов'язане з Перемишлем.

¹¹ Йосиф Левицький з Болшева (1810–1863) – священик львівської єпархії, член «Руської трійці», автор циклу статей про розвиток багатоголосого співу в Галичині першої половини XIX ст.

¹² Йдеться про Львівську духовну семінарію.